

Aan MBZK
Van Constitutionele Zaken

nota

Verzamelbrief demonstratierecht

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2023-0000387227

Datum
28 juni 2023

Opgesteld door

Samengewerkt met
DenB/IOB

Bijlage(n)
1

Aanleiding

Aan de Tweede Kamer is toegezegd dat er voor het zomerreces (start 7 juli) een brief komt over het demonstratierecht in Nederland. Op het PO DGOBDR van donderdag 22 juni is een concept van de brief met u besproken. Bijgaand treft u de aangepaste brief aan ter verzending aan de Tweede Kamer. Ook vermelden we in deze nota de terugkoppeling uit het SBV waar de brief op 26 juni nog aan de orde kwam.

Geadviseerd besluit

U wordt gevraagd in te stemmen met de brief en deze te ondertekenen.

Kern

- Belangrijke boodschap in de brief is dat vanuit het ministerie wordt ingezet op het faciliteren van gemeenten (bijvoorbeeld uitgangspunten opstellen voor de inhoud van een kennisgevingsformulier en kennisdeling), vooral ook met het oog op kleinere gemeenten en gemeenten met weinig ervaring met demonstraties. Niet wordt ingezet op aanpassing van de Wet openbare manifestaties (Wom) - met uitzondering van twee eerder toegezegde ondergeschikte wijzigingen - vanuit het besef ook dat de dilemma's die heden ten dage spelen niet gemakkelijk kunnen worden opgelost met nieuwe bevoegdheden in de Wom. Dit speelt vooral bij een voor Nederland relatief nieuwe vorm van demonstreren, namelijk demonstraties die zijn gericht op wetsovertredingen, om aandacht te genereren (Schiphol, A12). Veeleer knelt het bij die acties in de sferen van handhaving en het strafrecht, een verantwoordelijkheid van de lokale driehoek.
- De brief gaat uit van ondertekening door u, mede namens de minister van JenV. Zij is inmiddels akkoord met de brief en heeft aangegeven de voorkeur te hebben voor de mede namens constructie.
- Op uw verzoek zijn enkele passages toegevoegd aan de brief over een nationale kennisbank demonstratierecht, de Rijksuniversiteit Groningen zal daarvoor zorg gaan dragen.
- Tot slot is op uw verzoek ter informatie toegevoegd aan het dossier het rapport van de Nationale ombudsman "Demonstreren een schurend grondrecht".

Terugkoppeling uit bespreking in het SBV

- Over het algemeen waren de deelnemers van het SBV positief over de brief en over de concrete ondersteuning die nu vanuit NGB beschikbaar is, zoals het piketnummer. De deelnemers droegen nog een aantal ontwikkelingen en vraagstukken aan (nog geen verslag beschikbaar, wel terugkoppeling):
  - o Het bestuurlijk verplaatsen van demonstranten
  - o De grens van het demonstratierecht (wanneer ontaardt een demonstratie en is daar dus geen sprake meer van?)
  - o Het belang van de informatiepositie van gemeenten bij demonstraties (ook in relatie tot bevoegdheden van team openbare orde inlichtingen (tooi) van de politie)
  - o Een internationale vergelijking (zoals het Verenigd Koninkrijk en Duitsland) in de omgang met het demonstratierecht
- Deze onderwerpen zullen onderwerp zijn van nader gesprek in het SBV, ook na verzending van de brief aan de TK. Deelnemers van het SBV vinden het belangrijk om hierover met elkaar in gesprek te blijven en ervaringen te delen. Voor wat betreft deze punten in de brief zelf geldt het volgende:
  - o Omdat bestuurlijk verplaatsen nog onder de rechter is gaat de brief daar niet op in, zie ook hieronder bij de toelichting;
  - o Op de grenzen van het demonstratierecht en de vraag wanneer (nog) wel en wanneer niet meer sprake is van een demonstratie is wordt in algemene termen ingegaan (zie p. 3, 9 en 10). Omdat dit per geval en situatie verschilt is het niet mogelijk om hier specifieke richtlijnen voor te geven, dat blijft maatwerk en is aan de burgemeester (en uiteindelijk rechter) om te besluiten.
  - o Op de informatiepositie van gemeenten wordt ingegaan op p. 9 en 16. Goede informatie is van belang voor het kunnen faciliteren van de demonstratie en het bepalen van eventuele risico's op wanordelijkheden (en daarmee politie-inzet).
  - o Een internationale vergelijking is niet in deze brief opgenomen, dat lukt niet meer op deze termijn. Desgewenst kan hierover nader onderzoek plaatsvinden.
- Op verschillende plekken in de brief wordt benadrukt dat vanuit het ministerie vooral wordt ingezet op kennisdeling en ondersteuning.
- Ook is, mede vanwege de opmerkingen vanuit het SBV, op p. 5 toegevoegd een verwijzing naar een brief 22 juni jl. van de burgemeester van Amsterdam aan de Amsterdamse gemeenteraad over het demonstratierecht. In die brief wordt ingegaan op de volgende onderwerpen: ontwikkelingen op het terrein van het demonstratierecht, de reikwijdte daarvan, het botsen van grondrechten (o.a. bij abortusklinieken), capaciteitsschaarste bij de politie, burgerlijke ongehoorzaamheid, bestuurlijk verplaatsen bij massale blokkades en strafbare uitingen. De verwijzing naar deze brief is enkel als voorbeeld bedoeld om aan te geven dat het lokale gezag ingewikkelde kwesties, zoals demonstraties met massale wetsovertredingen, probeert het hoofd te bieden. Niet is beoogd met deze verwijzing de Amsterdamse praktijk als voorbeeld te stellen over hoe het moet. Dat blijft lokaal maatwerk.

Onze referentie

2023-0000387227

Datum

28 juni 2023

Toelichting

Bestuurlijk verplaatsen

- Bestuurlijk verplaatsen houdt feitelijk in dat demonstranten – op basis van een noodbevel - in een bus worden geplaatst om te worden verplaatst naar een andere locatie, zodat zij niet kunnen terugkeren naar de demonstratielocatie.
- In een uitspraak van 30 augustus 2022 oordeelde de rechtbank Amsterdam dat (in die concrete casus) het bestuurlijk verplaatsen moest worden aangemerkt als vrijheidsontneming en dat een noodbevel daarvoor onvoldoende grondslag biedt.
- De gemeente Amsterdam heeft hoger beroep ingesteld bij de AbRvS en houdt voorsnog de mogelijkheid van het inzetten van bestuurlijke verplaatsing open. Om die reden achten wij het niet opportuun hier in de brief op in te gaan.

Onze referentie

2023-0000387227

Datum

28 juni 2023

Politieke context

De brief zal als basis dienen voor het voorgenomen debat in de TK over het demonstratierecht in Nederland (waarschijnlijk na het reces). De TK heeft tijdens een procedurevergadering op 15 juni jl. ook besloten tot het organiseren van een rondetafelgesprek over het demonstratierecht in Nederland (in september).

Communicatie

Communicatie/woordvoering is op de hoogte van de voorbereiding van deze brief.

Informatie die niet openbaar kan worden

Niet van toepassing.

Motivering

In de openbaar gemaakte versie zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Kamerbrief demonstratierecht, teken versie	Brief, waarvan 1 bijlage onderdeel uitmaakt